

8.3.2.1./16/I/002

NACIONĀLA UN STARPTAUTISKA MĒROGA PASĀKUMU ĪSTENOŠANA IZGLĪTOJAMO TALANTU  
ATTĪSTĪBAIVaļņu iela 2, Rīga, LV-1050, tālr. 67350966, e-pasts: [info@832.visc.gov.lv](mailto:info@832.visc.gov.lv)**Latviešu valodas un literatūras 49. olimpiādes uzdevumi 11.–12. klasei  
3. posms (valsts posms) 2023. gada 3. aprīlī**

*Labdien, jaunieši, 49. latviešu valodas un literatūras olimpiādes valsts posmā! Apsveicam ar cieņpilno rezultātu olimpiādes reģionālajā posmā!*

*Valsts posma olimpiādei ir divas daļas:*

*1. daļā – jautājumi par kultūru, literatūru un valodu (izpildes laiks – 60 minūtes);*

*2. daļā – pārspriedums (izpildes laiks – 120 minūtes).*

*Pirms veicat uzdevumus, rūpīgi iepazīstieties ar uzdevumu nosacījumiem! Savu tekstu veidojiet, ievērojot latviešu literārās valodas normas un darba izpildes kultūru! Nosaucot kultūras personības, rakstiet pilnu vārdu un uzvārdu!*

*Vēlam veiksmi un radošus panākumus!*

<b>KODS</b>	
-------------	--

**1. DAĻA. Kultūras aktualitātes, jautājumi par literatūru un valodu  
„Elles ķēķa” dzejnieka Linarda Tauna dzīves un daiļrades kontekstā  
(70 punkti)****2022. gada kultūras aktualitātes Latvijā (13 p.)**

1. Dzejniece un komiksu māksliniece Lote Vilma Vītiņa 2022. gadā publicēja grāmatu, kas adresēta pusaudžiem un tā saucamajiem jaunajiem pieaugušajiem, visticamāk arī jums. Grāmatā svarīgs ir gan teksts, gan ilustrācijas, ko veidojusi pati dzejniece.

**1.1. Uz līnijas uzrakstiet šīs Lotes Vilmas Vītiņas grāmatas nosaukumu! (1+1 p.)**

---

**1.2. Iepazīstieties ar šīs grāmatas 11. lappuses tekstu un atrodiet tajā 2 tēlus: vienu, kas saistīts ar Imanta Ziedoņa, otru – ar Linarda Tauna daiļradi! Izrakstiet tos un vienā teikumā pamatojiet savu viedokli, kā šie tēli saistīti ar abiem autoriem! (3+1 p.)**

Tēli: 1) \_\_\_\_\_ 2) \_\_\_\_\_

---

---

---

---

---



### Par zirgu

Torņa kāpnēs parādījās neliels, gaiši zils zirgs. Tas bija mazs, uz tā nebija iespējams jāt, bet tas, protams, arī nemaz nebija paredzēts jāšanai. Tas bija draudzības zirgs. Guļ kājgalī, kad ir bēdīgi, zirgs. Spēlējās ar nokritušiem āboliem zirgs. Vienkārši skaists un samtains, ko noglāstīt, zirgs. Tāds bija zilais zirgs.

2. Latviešu literatūrā talantīgi rakstnieki un dzejnieki tiek apbalvoti ar literārajām balvām.

**2.1. Nosauciet, kuru balvu par 1. jautājumā minēto grāmatu saņēma Lote Vilma Vītiņa!** (1 p.)

**2.2. Miniēt autoru vai autori, kas par 2022. gadā izdoto dzejoļu krājumu „Paradīze” saņēma Ojāra Vācieša dzejas balvu!** (1 p.)

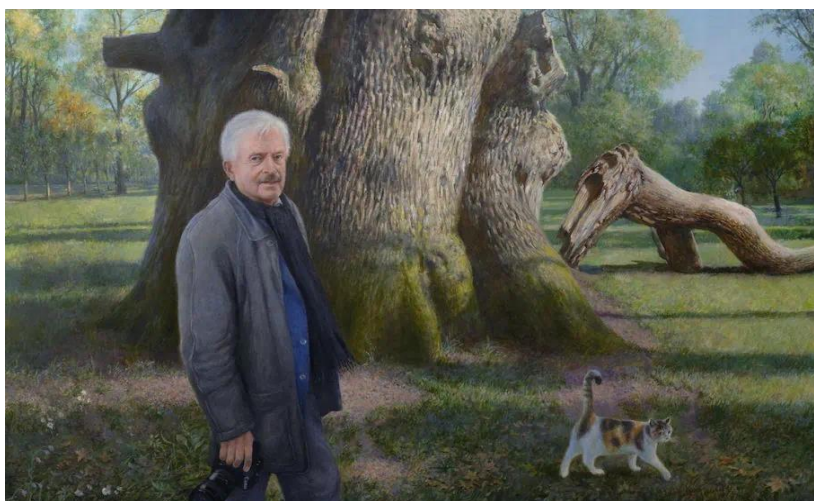
3. Kā zināms, Latvijas Nacionālā bibliotēka uzsākusi vērienīgu pasākumu ciklu „Latviešu grāmatai 500”. Visā Latvijā notiek konferences un citi pasākumi, izceļot grāmatas un preses

nozīmi mūsu nācijas kultūrapziņā. 2022. gada decembrī Jelgavā notika Latvijas Nacionālās bibliotēkas un Ģederta Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeja organizēta konference, kas bija veltīta kāda laikraksta divsimtajai jubilejai. **Kā sauc šo nozīmīgo preses izdevumu, kas latviešu sabiedrībai pirmais atklāja plašāku informāciju par pasauli!** (1 p.)

---

4. Kārtējie Vispārējie latviešu Dziesmu un deju svētki notiks 2023. gada vasarā Rīgā, un tie veltīti dziesmu svētku tradīcijas 150. gadadienai. 2022. gadā notika intensīva gatavošanās tiem. Teikumā **Ieraksti trūkstošo informāciju ar romiešu cipariem teikumā: „2023. gada vasarā notiks Vispārējie latviešu \_\_\_\_\_ Dziesmu un \_\_\_\_\_ Deju svētki.”** (2 p.)

5. 2022. gada nogalē Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā tika atklāta un plaši apmeklēta kāda gleznotāja personālizstāde, kuru pats mākslinieks nosaucis par konceptuālo romantismu. **Kā sauc pašportretā redzamo mākslinieku, un kurā Latvijas novadā/muzejā viņš aizvadījis savu radošo mūžu?** (2 p.)



---

### **Jautājumi par latviešu valodu un literatūru Linards Tauns un viņa dzeja (57 p.)**

**6. Izlasiet trimdas rakstnieka Andreja Gunara Irbes recenzijas „Šaipus leģendas”\* fragmentu par Linarda Tauna otro dzejoļu krājumu un atbildiet uz jautājumiem!**

„(..) grūti pasacīt, kas dziļāk iespiedies laikabiedru, dzejas cienītāju un sabiedrības atmiņā – leģenda par Linardu Taunu vai viņa dzeja. Par pilsoni Linardu Taunu (..) mēs zinām ļoti maz. Toties zinām nostāstus, raksturojumus un atmiņu tēlojumus, kas saaudušies ap teiksmainā Elles ķēķa dzejnieku. Un tādos apmēros, ka brīžiem šķiet – Linards Tauns ir dzejas tēls, dīvains dziesminieks, kas dzīvojis Menhetenas akmens tuksnesī un dzīvojis vairāk vai mazāk tikai savai

dzejai un savā dzejas pasaulē. Tik pilnīgi Tauna dzeja un dzeja par Taunu, kas dokumentējusies nekrologos un kollēgu piemiņas vārdos, saplūdusi kopā it kā neatšķetināmā pavedienā. (..) Ja atskaita cilvēkus, kas Linardu Taunu satikuši biežāk, pat diendienā, citiem būs šodien grūti atlobīt nost no mītiskā dzejas koka, kas sazaļojis, dzejnieka cilvēcisko portretu.”

(*Jaunā Gaita*, nr. 55, 1965)

\*Saglabāta publikācijas ortogrāfija.

**6.1. Kā sauc Linarda Tauna otro dzejoļu krājumu! (1+1 p.)**

---

**6.2. Uzrakstiet savu šā nosaukuma pamatojumu (2–3 teikumi), saistot to ar Linarda Tauna dzejas motīviem, tēliem, mākslinieciskās izteiksmes īpatnībām! (3+1 p.)**

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**6.3. Izveidojiet enciklopēdijas šķirkli par Linardu Taunu, kurā drīkst būt ne vairāk kā 70 vārdu, iekļaujot tajā informāciju (vismaz trīs nozīmīgi fakti saistībā ar daiļradi), lai ieinteresētu 21. gadsimta cilvēku par šo latviešu trimdas dzejnieku! (6+1 p.)**

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

**6.4. Nosakiet vārdšķiru vārdformai „neatšķetināmā” un sadaliet to morfēmās! (2 p.)**

Vārdšķira	Dalījums morfēmās

**6.5. Kurš sugas vārds teksta fragmentā neatbilst mūsdienu ortogrāfijai? Uzrakstiet to atbilstoši pašreizējām ortogrāfijas normām! (1 p.)**

**6.6. Izrakstiet no teksta divus piemērus ar 2 vārdiem katrā, kuros vārdi būtu darināti no vienas un tās pašas saknes! (2 p.)**

1. piemērs	
2. piemērs	

**7. Izlasiet Linarda Tauna dzejoļa „Kritušais karavīrs” (1946) fragmentu!**

Vējainā dievaiņu naktī  
Es ieniršu miglā un veļos,  
Ar mirušiem un ar dzīviem  
Klīdīšu dzimtenes ceļos.  
Es celšos līdz ar vilni,  
Manas dzimtenes krastus kas skalo,  
Un lišu ar lietu pār lauku,  
Manu brāļu kauli kur balo.

**7.1. Uzrakstiet vienā teikumā, kurš Linarda Tauna biogrāfiskais un radošais posms atklāts dzejolī, kas publicēts „Bavārijas Latviešu Vēstnesī”? (1+1 p.)**

**7.2. Izvēlieties atbilstošo nozīmes skaidrojumu dzejoļa fragmentā lietotai vārdformai „dievaiņu”? (1 p.)**

- A – vecs, dievbijīgs cilvēks
- B – skaidra mēnesnīca
- C – veļu laiks
- D – spokains, šaušalīgs, baiss

**7.3. Formulējiet dzejoļa fragmenta motīvu! (1 p.)**

**7.4. Raksturojiet, kā dzejoļa tēlos poētiski atklāta vieta un laiks, savā atbildē izmantojiet citātus no teksta! (4+1 p.)**

---

---

---

---

---

---

**7.5. Izrakstiet gramatisko centru no dzejoļa fragmenta pirmā palīgteikuma! (1 p.)**

---

**8. Anna Auziņa Linarda Tauna simtgadei veltītajā „Punctum” festivālā savā priekšlasījumā „Zivju tirgotāja, ielasmeita, madonna, tulpe: sievišķā funkcijas Linarda Tauna dzejā” saka šādi:** „Kopš Šarla Bodlēra Parīzei veltītajiem dzejoļiem daļa moderno dzejnieku arvien pievēršas lielpilsētām, apdziedot to reālijas un vienlaikus demonstrējot indivīda atsvešinātību tajās. Tādējādi pilsēta dzejā ir ambivalents sievišķs tēls, vienlaikus skaists un bīstams, tas līdzīgi kā dabas stihija spēj cilvēku aprīt un pazudināt.”

**8.1. Miniet un raksturojiet divas Linarda Tauna dzejai raksturīgas pazīmes, kas apstiprina vai noliedz šo Annas Auziņas apgalvojumu! (4+1 p.)**

---

---

---

---

---

---

**8.2. Skaidrojiet teksta fragmentā minētā svešvārda nozīmi! (1+1 p.)**

Ambivalents – \_\_\_\_\_

---

9. Linards Tauns ietekmējies no Eiropas un amerikāņu modernās dzejas un mākslas, bet nozīmīgs viņam ir arī kāds 20. gadsimta latviešu modernās dzejas pārstāvis.

**9.1. Izpētiet piedāvātās dzejas rindas un ierakstiet norādītajā vietā, kuras ir Linarda Tauna un kuras viņam nozīmīga latviešu dzejnieka dzejas rindas! (2 p.)**

1. autors _____  Afišas, afišas — pilsētu sakraments – izrāžu, bāru un mītiņu kalendārs, mīlu es, mīlu jūs kā savā zēnībā kājbumbu, boksu un saldējumvafeles. Daudz kas man dvēselei tuvs jūsu raibuma un burtu rindu spējkontrastiem, lūzumiem.	2. autors _____  Visu dienu Es sajutu plīvojam dienu Kā izkārtnes, Kā etiķetes uz pudelēm, Kā afišu, kur izsludināta plīvojoša indiešu baleta pirmizrāde.
---	--

**9.2. Salīdziniet abu dzejnieku dzejas fragmentus un miniet 2 pazīmes, kas šos teksta fragmentus saista! (2+1 p.)**

1. \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
2. \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

**10. Izlasiet Linarda Tauna dzejas fragmentu, kurā minēti Eiropas literatūras un glezniecības klasiķu vārdi, kas atstājuši uz viņu spilgtu iespaidu!**

**10.1. Nosauciet Gijoma un Vincenta uzvārdu (2 p.) un izskaidrojiet viņu ietekmi Linarda Tauna dzejas tēlu izvēlē! (2+1 p.)**

Bet es varu iet arī vakardienā,  
Iegriezties ar Gijomu (1) un Vincentu (2)  
Zupas virtuvē,  
Kur māla krūzītes dreb dziedot rindā  
Un šķind  
Tik lielu prieku kā bēdas.

Uzvārdi

1. \_\_\_\_\_  
2. \_\_\_\_\_

Skaidrojums

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

**10.2. Izvēlieties precīzāko vārda „šķindēt” skaidrojumu! (1 p.)**

- A – radīt dzidru, arī asu, samērā skaļu skaņu  
B – radīt dobru, asu, samērā skaļu skaņu ar atbalsi  
C – radīt pagaru, nevienmērīgu spalgu troksni

**11. Nosauciet trīs dažādus lielo burtu lietošanas gadījumus tekstā un pierakstiet atbilstošu piemēru katram! (3+1 p.)**

Manifestos parasti rakstnieku grupas vai atsevišķs autors pasludina jaunu literatūras virzienu vai pavērsienu tajā. Pieci latviešu trimdas literāti ASV, tajā skaitā Gunars Saliņš, Linards Tauns, manifestu „Debešķīgo pagānu sadzīvošanas manifests” (1956) sacerējuši kā jautras viesošanās rezultātu literātu Zeberiņu mājās ārpus Ņujorkas. Nosaukums aizgūts no Mudītes Austriņas dzejoļa „Debešķīgie pagāni”.

1. \_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_

**12. Izlasiet Linarda Tauna dzejoli „Vasara”!**

Ap tevi aplīp ziedputekšņu spieti,  
Un smaržu mākons mežonīgs un kārs,  
Ko saules klajos pacēlis tavs dārzs,  
Pār tevi nolaižas kā karsti lieti.

Un tavā dvašā raisās maigi dzieti,  
No kuŗu stīdzēšanas zvīļo ārs,  
Un rāmi pārskata tavs acu pārs.  
Šo laismas dienu, kurai tālu rieti.

Bet stundā, kad būs tava daba grūta,  
Pār tavu krāšņo pieri ēna ies,  
Ko tavu augļu nobriešana sūta,

Un līdzī augļiem, kuri ienāksies,  
Tu redzēsi, ka lapas bālas raisās  
Un pāri tev kā bēru puķes kaisās.



**12.1. Uzrakstiet stilistiski neitrālus sinonīmus tekstā minētajiem poētismiem! (3 p.)**

Poētisms	Neitrāls sinonīms
dziets	
ārs	
dvaša	

**12.2. Atrodiet dzejolī 3. deklinācijas lietvārdu un uzrakstiet teikumu, kurā šim vārdam veidotos homoforma! (1+1 p.)**

---

---

---

**13. Lasiet Kārļa Vērdiņa rakstīto!**

„Latvijas lasītājiem šī dzeja, **šķiet**, vienmēr būs kā vēsts no kādas tālas, skaistas un sen pazudušas pasaules – **sava veida Atlantīdas** (arī Tauns ir šīs teiksmainās salas apdziedātāju vidū). Mūsdienās Manhetenā vairs nav to īres namu un tavernu, kur Tauns uzturējās, „Elles ķēķa” kvartālu demokrātiskā gaisotne ir atkāpusies progresa, labklājības un turības priekšā, 50. gadu jaunatne sasniegusi solīdu vecumu un cits pēc cita piedrojas Taunam, lai kopīgi sēdētu uz mākoņa maliņas un noskatītos, kā mēs šeit, otrā zemeslodes pusē, lasām viņu brīnišķīgo dzeju.”

**Nosakiet, kā sauc teksta fragmentā lietotās un izceltās sintaktiskās konstrukcijas! (2 p.)**

Sintaktiskā konstrukcija	Nosaukums
šķiet	
sava veida Atlantīdas	





